

PVDA

VOOR EEN EUROPA
DAT WERKT

28 oktober 2013 / ontwerpverkiezingsprogramma

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Uit de crisis	
Financiële sector gezond en dienstbaar maken	5
Een stabiele munt, ruimte voor herstel	6
We roepen belastingontwijking een halt toe	8
Meer dan markt en munt	8
2. Aan het werk	
Werk centraal	10
Bestrijden van jeugdwerkloosheid	11
Investeren in ondernemers & innovatie	11
Tegen uitbuiting, voor goed werk en eerlijke concurrentie	13
3. Samen sterker	
Veiligheid over grenzen heen	14
Vrij verkeer en gezamenlijk asielbeleid	15
Ruime mogelijkheden, goed geïnformeerd en beschermd	15
Kiezen voor duurzaamheid	16
4. Voor een betere wereld	
Goed werk en eerlijke handel	19
Effectieve ontwikkelingssamenwerking	20
Vrede, veiligheid en mensenrechten	21
Nabuurship en uitbreiding	22
5. Wij zijn Europa	
Onze waardengemeenschap	23
Mee met de tijd	24
Onze stem in Europa	25
Verantwoording	26

Colofon

Samenstelling programmacommissie:

Diederik Samsom (voorzitter), Jamila Aanzi, Jolein Baidenmann, Thijs Berman, Frank Vandenbroucke, Steven Everts, Carolien Gehrels, Kirsten van den Hul, Arjan Lucas, Kirsten Meijer, Pim Paulusma, Roy Pennings, Michiel Servaes, Wilna Wind,

Ondersteuning: Sander Schaap, Annelies Pilon, Tim Fonck, Hayte de Jong.

Inleiding

De Partij van de Arbeid kiest voor een Europa dat werkt. Werkt aan vertrouwen, aan vooruitgang, aan welvaart en welzijn. Aan een Europa dat haar belofte weer waarmaakt.

Lang tijd betekende de Europese Unie vooruitgang voor de landen die er deel van uitmaakten en perspectief op vooruitgang voor de landen die graag mee wilden doen. Jarenlang hebben we geprofiteerd van die EU. Van de vrede en stabiliteit die de samenwerking ons bracht. Van een groeiende economie, vooral gedreven door het feit dat we steeds makkelijker met elkaar konden handelen. Samen maakten we de droom van “nooit meer oorlog” waar. Samen werden we de grootste economie ter wereld. Samen bereidden we ons voor op de toekomst.

De laatste jaren stond Europa voor veel mensen echter gelijk aan crisis. Door de bankencrisis, die oversloeg op landen en op onze gemeenschappelijke munt, kregen onze economieën het stevig voor de kiezen. Zekerheden stonden op het spel, de ergste doemscenario's kwamen soms angstig dichtbij. Op cruciale momenten was een scherpe ruk aan het stuur nodig. Om stabiliteit te herstellen, om vertrouwen terug te winnen. Inmiddels zijn we al weer even bezig om de oorzaken van die crisis te bestrijden en de weg naar boven terug te vinden.

Voor een Europa dat werkt is het nodig om die inspanningen door te zetten. Maar daarmee zijn we er nog niet. Juist in de komende jaren moet er veel gebeuren om Europa weer op het juiste spoor te krijgen. Het moet anders en het moet beter.

Allereerst moeten we er voor zorgen dat we de crisis definitief achter ons laten. Door de banken weer gezond en dienstbaar te maken. Door het vertrouwen te herstellen. Niet alleen in onze gezamenlijke munt, maar vooral ook in elkaar. Zodat landen weer de ruimte krijgen om te groeien en om de sociale problemen aan te pakken die als gevolg van de crisis zijn ontstaan. Door korte metten te maken met belastingontwijking en door een einde te maken aan doorgeschoten marktdenken.

Daarbij staat werk voor ons centraal. We zetten dus alles op alles om de enorme werkloosheid in Europa, bij jong en oud, aan te pakken. Fondsen kunnen slimmer en met meer lef ingezet worden. Ondernemers moeten weer kunnen investeren en innoveren. Ook de ambities voor een duurzame economie worden stevig opgeschroefd. Alles gericht op het creëren van banen. En waar je in Europa ook werkt: het moet eerlijk en met bescherming van sociale rechten.

We zullen het hoe dan ook samen moeten doen. Omdat er uitdagingen zijn die we niet meer alleen aankunnen. Omdat kansen anders onbenut blijven. Omdat we leven in een snel veranderende wereld waarin we onze stem willen laten horen. Maar vooral omdat de Europese Unie niet draait om “Brussel”, maar staat voor 28 landen en 500 miljoen mensen die – ondanks tegenslagen – een aantal kernwaarden met elkaar delen, over grenzen heen. Europa: dat zijn wij zelf.

Slagen we erin om de balans in het Europa van vandaag te herstellen, dan kunnen we het Europa van morgen waarmaken.

Het wordt geen eenvoudige opgave. Want de makkelijke verhalen zullen ons om de oren vliegen. Verhalen over een Europa waarin iedereen zich in het eigen huis terugtrekt, deuren en ramen op slot. En verhalen over hoe met een grote sprong voorwaarts alle problemen als vanzelf zouden verdwijnen. De verhalen van doemdenkers en die van dagdromers.

Dit verkiezingsprogramma is niet gestoeld op mooie verhalen. Ook niet op gemakkelijke verhalen. Maar wel op het enige verhaal dat een reëel perspectief biedt. Een perspectief op een Europa dat weer werkt.

Laten we over vijf jaar vaststellen dat de Partij van de Arbeid heeft kunnen bijdragen aan het terugbrengen van de balans in het huidige Europa. Door urgente problemen te benoemen en van een oplossing te voorzien. Door bij te sturen waar het fout dreigt te gaan. Door in te spelen op kansen. En door vastberaden koers te houden richting een Europa dat weer werkt. Richting het Europa van onze idealen.

1. Uit de crisis

De laatste jaren stond 'Europa' gelijk aan 'crisis'. De oorzaken van die crisis zijn veelzijdig en complex. Er is te veel en te risicovol geleend door landen, banken en particulieren. Hervormingen zijn te lang uitgesteld. Er hebben zich gevaarlijke hoeveelheden lucht gevormd in bijvoorbeeld de huizenmarkt en de financiële sector. Die lucht moet er nu uit en ook overheden moeten hun verantwoordelijkheid nemen. Het weer gezond maken van de economie en van de overheidsfinanciën is een noodzakelijk, maar ook een pijnlijk proces. Daar zijn we ons goed van bewust.

Door de financiële crisis is onze economische groei ingestort. We zijn jaren bezig geweest om de oorzaken van de crisis te bestrijden en om nieuwe tegenslagen af te wenden. De ene Europese top volgde de andere in rap tempo op. Er is een scala aan soms draconische noodmaatregelen getroffen om de crisis in Europa te bezweren. Veel van die maatregelen waren er op gericht om op de korte termijn het vertrouwen van financiële markten terug te winnen. Daarbij was het ook nodig om meer bevoegdheden met elkaar te gaan delen; meer wellicht dan we eigenlijk comfortabel vonden.

Nu Europa langzaam maar zeker uit het dal klimt en de rook begint op te trekken worden de gevolgen van de crisis steeds zichtbaarder. De gebeurtenissen en besluiten van de afgelopen jaren hebben diepe sporen nagelaten. In grote delen van Europa heeft de werkloosheid schrikbarende vormen aangenomen. Het vertrouwen in de Europese samenwerking liep daarbij ook een deuk op. Burgers voelen dat zij de rekening van de crisis op hun bordje krijgen, terwijl het de bankiers waren die de problemen veroorzaakt hebben door wereldwijd onverantwoorde risico's te nemen.

In ons Europa willen we dat er niet alleen naar de cijfers gekeken wordt – niet slechts naar begrotingsnormen en bezuinigingspakketten - maar vooral ook naar de gevolgen voor mensen. We willen dat hun zorgen serieus genomen worden en dat daar naar gehandeld wordt. Daarom moet onverantwoord gedrag door bankiers en belastingontwijkers een halt toegeroepen worden. Daarom moet er weer ruimte en perspectief komen voor herstel. In plaats van een onderlinge race to the bottom, moeten we samen streven naar een sterker en sociaal Europa.

Financiële sector gezond en dienstbaar maken

De crisis in de financiële sector heeft hele landen gedestabiliseerd en de Europese economie aan de rand van de afgrond gebracht. Overheden hebben banken met miljarden aan belastinggeld overeind moeten houden. Toezicht en regels moeten daarom fors worden aangescherpt om een volgende crisis te voorkomen. De omvang en rol van de financiële sector moet weer in verhouding komen te staan tot haar dienende functie in de Europese economie.

'Banken aan banden leggen'
– Canvas

Dat vraagt om intensievere samenwerking in Europa: een Europese Bankenunie. Want alleen zo staan we gezamenlijk sterk genoeg om effectief toezicht te houden op een sector die grensoverschrijdend opereert en van grote invloed kan zijn op de financiële stabiliteit van lidstaten. Alleen samen kunnen we voorkomen dat banken landen tegen elkaar uitspelen en regels weten te omzeilen. Alleen samen kan kapitaalvlucht tussen landen voorkomen worden en kunnen de kosten van het faillissement van een bank voor

belastingbetalers worden gedrukt. Daarom werken we gestaag door aan de ontwikkeling van een Bankenunie.

Een eerlijkere verdeling van de financiële risico's is voor de PvdA grondbeginsel van zo'n Bankenunie: geen publieke rekening voor privaat genomen risico's. In een Bankenunie betalen niet langer de overheid en de belastingbetaler het gelag van een omvallende bank, maar eerst en vooral de aandeel- en obligatiehouders. Daar hebben we de afgelopen jaren al stevig aan gewerkt en daar gaan we mee door.

- De PvdA wil dat er stevig toezicht komt door de Europese Centrale Bank (ECB) op de bankensector. Met gelijke en goede financiële regels in heel Europa, zoals voor het veiligstellen van spaartegoeden (depositogarantiestelsel).
- Voordat er Europees toezicht komt moet er een rigoureuze doorlichting van alle bankbalansen plaatsvinden, om zo risico's in kaart te brengen en ze voor de start van de Bankenunie uit de wereld te helpen.
- Te vaak is het gebeurd dat de belastingbetaler opdraait voor de kosten van omvallende banken. Dat moet in de toekomst anders: ook investeerders moeten de kosten van een dreigend faillissement dragen. Er komt een Europese Resolutieautoriteit die het faillissement van banken moet afwikkelen. De bijdrage van de private sector staat hierbij voorop.
- Een Europees depositogarantiestelsel ziet de PvdA als het sluitstuk van de bankenunie.
- Banken moeten geen onverantwoorde risico's meer kunnen nemen. De buffers van banken moeten omhoog, handelsactiviteiten moeten worden gescheiden van de activiteiten van de bank voor algemeen belang (nutsdelen).
- Er komt een Europese belasting op financiële transacties waarvan de opbrengsten terugvloeien naar de lidstaten en de pensioenfondsen worden uitgezonderd.
- Samen optreden werkt. Bonussen in Europa zijn inmiddels gemaximeerd. Wij willen nog strengere Europese afspraken om exorbitante bonussen in de financiële sector aan banden te leggen: maximaal 20 procent van het jaarsalaris.
- Het soms destabiliserende effect van door computers gestuurde flitshandel op Europese financiële markten wordt bestreden. Er komt een vergunningplicht voor handelaren en de mogelijkheid om handelsplatformen tijdelijk stil te leggen.

Een stabiele munt, ruimte voor herstel

De afgelopen vijf jaar zijn er in gezamenlijkheid stappen gezet om te komen tot een stabiele Euro en Eurozone. Noodfondsen kregen een permanent karakter in de vorm van het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM). En bij het stabiliseren van landen - zoals onlangs bij de redding van Cyprus - wordt tegenwoordig meer rekening gehouden met de schuldhoudbaarheid van landen en wordt eerder een beroep gedaan op grote spaarders en private partijen.

Maar er is meer nodig. Zo zou de zogeheten Trojka (Europese Commissie, IMF en ECB) in de beoordeling van landen die gesteund worden uit het ESM, meer rekening moeten houden met sociale effecten van crisismaatregelen. Naast het wegwerken van schulden moeten landen geholpen worden bij de wederopbouw van hun economie.

Duidelijke afspraken over houdbare overheidsfinancien zoals vastgelegd in het stabiliteits- en groeipact, zijn nodig in een muntunie. Maar veel landen, waaronder ook Nederland, bleken door forse economische tegenwind niet in staat het tekort binnen de afgesproken termijn onder de grens van 3 procent te krijgen. Ook is gebleken dat er binnen de huidige regels onvoldoende ruimte is voor hervormingen die de structurele kracht van de economie versterken. Bovendien wordt er onvoldoende rekening gehouden met de sociale gevolgen van stevige bezuinigingen. De regels zijn dus aan herziening toe.

Sinds enige tijd gaat de Commissie flexibeler om met de bezuinigingsregels, om landen die in de problemen zitten meer tijd te geven om te herstellen. Dat is ook nodig. Gevolg is wel dat er een situatie is ontstaan waarin het nu aan de Commissie is, in het bijzonder aan de begrotingscommissaris, om in te schatten hoe strikt de begrotingsregels van land tot land toegepast worden.

'Verbod op het gebruik van brievenbusconstructies in de boekhouding van internationaal opererende bedrijven' – Walter Pfeil

- We houden ons aan gemaakte afspraken. Zonder duidelijke regels over de begroting en de omvang van de staatsschuld kan een muntunie immers niet functioneren. Alleen als wij zelf doen wat nodig is, kunnen we dat ook van andere landen vragen.
- Maar we pleiten wel voor aanpassing van deze regels die te eenzijdig op begrotingsnormen zijn gericht. Bij het op orde brengen van overheidsfinanciën worden financiële, economische én sociale factoren voortaan in onderlinge samenhang gewogen. Hierdoor wordt de balans in de afspraken versterkt.
- Naast de begrotingsdoelen en economische analyses komt er een 'scorebord voor sociale en werkgelegenheidsaspecten'. De Commissie kijkt in het bijzonder naar sociale indicatoren als oplopende (jeugd)werkloosheid, verlies van koopkracht en toename van inkomensongelijkheid. Een duidelijk gedefinieerde set van indicatoren draagt bij aan een objectieve en transparante afweging door de Commissie.
- Landen die serieus bezig zijn met het op orde brengen van hun overheidsfinanciën, het versterken van hun economie (waaronder ook het investeren in 'menselijk kapitaal') krijgen extra tijd om aan begrotingsdoelstellingen te voldoen. Op die manier krijgen landen meer ruimte om te investeren in economisch herstel en werkgelegenheid.
- De ministers van Sociale Zaken krijgen een gelijke positie naast de ministers van Financiën. Besluitvorming vindt dus niet alleen plaatst langs de financiële meetlat maar ook op basis van sociaal-economische doelstellingen. Ook sociale partners moeten een prominentere rol krijgen in de besluitvorming op EU-niveau.
- Net als bij het IMF moet het Europees noodfonds, onder strikte voorwaarden, eerder aangesproken kunnen worden, voordat het water landen aan de lippen staat. Zo kan erger worden voorkomen en kunnen de kosten voor de belastingbetaler drastisch beperkt worden.
- Op termijn is invoering van een vorm van eurobonds mogelijk, maar eerst moeten de Europese economieën naar elkaar toe groeien en de oprichting van de Bankenuie voltooid zijn. Eurobonds kunnen worden gebruikt ter financiering van de eerste 60 procent staatsschuld, daarboven kunnen landen zelf obligaties uitgeven. Met eurobonds kunnen we de kracht van de gezamenlijke Europese economieën gebruiken om de financieel-economische stabiliteit te vergroten.
- Financiële fraude zoals marktmanipulatie wordt adequaat aangepakt door gezamenlijk Europees optreden en strafrechterlijke sancties. Mensen moeten

kunnen zien dat rechtvaardigheid hoort bij een aanpak om het vertrouwen in de markt te herstellen.

We roepen belastingontwijking een halt toe

Een Europa dat werkt, werkt hard aan het tegengaan van belastingontwijking door individuen en bedrijven. Niet alleen lopen Europese lidstaten jaarlijks vele honderden miljarden mis aan belastinginkomsten, ook zorgt het ontwijken van belastingen voor een ongelijk speelveld voor bedrijven in Europa en daarbuiten. Van burgers verwachten we dat ze netjes belasting afdragen, dat verwachten we dus ook van bedrijven. Voor een beter Europa is een effectieve gezamenlijke aanpak noodzakelijk.

De eerste stappen zijn al in 2012 gezet in het Europese Actieplan voor het tegengaan van belastingontwijking. Het verbeteren van het uitwisselen van gegevens over belastingafracht is een goed begin. Maar er is meer nodig.

'Privatiseer waterbedrijven niet, al stuurt 'Europa' daar op aan. Je slacht de kip met gouden eieren en neemt risico's met eerste levensbehoefte' - Pepmacruairi

- Door de vennootschapsbelasting (grondslag en tarief) van lidstaten meer naar elkaar toe te laten groeien, maken we een einde aan de concurrentie tussen landen waarbij elke lidstaat steeds lagere vennootschapsbelasting vraagt. Ook moet er meer openheid komen als het gaat om de afspraken die lidstaten maken met individuele bedrijven. Europese landen dienen het bankgeheim op te heffen. Multinationals worden verplicht om per land waar zij actief zijn openbaar te maken hoeveel belasting ze er betalen (*country-by-country reporting*). Transparantie is noodzakelijk voor het effectief tegengaan van belastingontwijking.
- We willen een duidelijkere link tussen de activiteiten van een bedrijf en het land waar het bedrijf belasting betaalt. We maken een einde aan brievenbusconstructies waarbij bedrijven alleen ergens (juridisch) gevestigd zijn vanwege voordelige fiscale constructies.
- Europa moet het voortouw nemen in het onder de loep nemen van internationale (belasting)verdragen met ontwikkelingslanden om misbruik van belastingwetgeving tegen te gaan.

'Europees actieplan tegen structurele belastingontduiking en belastingontwijking' - Walter Pfeil

Meer dan markt en munt

Economische vrijheden in Europa zijn een groot goed. Maar deze vrijheden kunnen ook conflicteren met sociale afspraken op nationaal niveau waaraan we zeer hechten. We roepen een halt toen aan het ondermijnen van sociale rechten in de lidstaten als gevolg van afspraken rondom de Europese interne markt. Het concurreren op arbeidsvoorwaarden in plaats van op productiviteit leidt tot een *race to the bottom*, waarbij de werkgever met de meest creatieve schijnconstructies wint.

Wat dus nodig is, zijn afspraken op een aantal gebieden op Europees niveau, om zo eerlijke concurrentie te kunnen garanderen. Als we blijven roepen dat Brussel overal af moet blijven, gaan we op papier misschien nog wel over ons eigen arbeidsmarktbeleid, maar blijkt dat in praktijk vies tegen te vallen. Daarom pleiten we

ervoor om ook op Europees niveau te werken aan de bescherming en versterking van nationale verzorgingsstaten.

Lidstaten moeten zelf kunnen beslissen welke (semi-) publieke voorzieningen zij organiseren. Daar waar Europese marktregels te weinig ruimte bieden voor nationale publieke belangen, worden deze aangepast. Dat Europese regels belemmeren dat we in Nederland ook sociale huisvesting voor mensen met een middeninkomen beschikbaar stellen, is onaanvaardbaar.

- We spreken af dat elke lidstaat sociale doelstellingen moet nastreven. We denken hierbij bijvoorbeeld aan een stelsel van (relatieve) minimumlonen, een goede oudedagsvoorziening, gelijkheid tussen man en vrouw, een vangnet bij werkloosheid en goed en toegankelijk onderwijs. De vormgeving en uitvoering is en blijft een nationale bevoegdheid.
- Sociale rechten zijn niet langer ondergeschikt aan economische vrijheden. Om die balans te herstellen pleiten we voor het opnemen van een sociale vooruitgangsclausule in de Europese verdragen, die sociale rechten beschermt tegen de negatieve effecten van economische vrijheden.
- Diensten waarvan wij in Nederland vinden dat ze een publieke functie vervullen moeten afgeschermd kunnen worden van de markt. Wanneer Europese aanbesteding een ondermijning dreigt te worden voor vitale publieke belangen, bijvoorbeeld in delen van het openbaar vervoer, de zorg of afvalverwerking, moet van aanbesteding kunnen worden afgezien. Aanbestedingsregels kunnen bovendien overzichtelijker en eenvoudiger.
- Bij de toepassing van de aanbestedingsregels worden sociale- en milieucriteria uitgebreid en versterkt. Daarnaast willen we verankeren dat door middel van voorkeursbeleid opdrachten vaker bij het midden- en kleinbedrijf terechtkomen.
- Provincies en gemeenten moeten meer ruimte hebben en nemen om sociaal verantwoord aan te besteden. We verhogen de drempelbedragen waarboven men tot Europese aanbesteding verplicht is.

2. Aan het werk

Onze welvaart is voor een groot deel afhankelijk van de Europese Unie. Als het goed gaat met Europa, gaat het goed met Nederland. En omgekeerd, als het slecht gaat met Europa, heeft dat negatieve gevolgen voor Nederland.

Juist voor een handelsland als Nederland levert Europa enorm veel banen op. Door de invoer en uitvoer via de Rotterdamse haven of via Schiphol. Door onze hoogwaardige kennisinstituten en dienstverleners. Dankzij de vele hardwerkende kleine ondernemers die, in een keur van sectoren, hun kansen grijpen op de Europese markt.

Maar onze open economie is ook kwetsbaar voor tegenslag in de ons omringende landen. De landen in het zuiden van Europa zijn het hardst geraakt, maar ook in Nederland is de werkloosheid sneller opgelopen dan verwacht. Aan het verlies van werk gaat maar al te vaak het faillissement van een onderneming vooraf, omdat de vraag wegvalt of omdat het steeds moeilijker is om krediet te krijgen. De economische crisis van de afgelopen jaren laat zich het meest direct voelen als iemand zijn of haar baan verliest. Vooral de jeugdwerkloosheid is dramatisch gestegen. Voor 50-plussers is het juist extra moeilijk om weer aan het werk te komen.

Voor al die werknemers en ondernemers is het van het grootste belang dat Europa weer gaat werken. Een Europa met een economie die de toetssteen van de toekomst kan doorstaan. Met kansen voor ondernemers. Met werk in de sectoren waar Europa het verschil kan maken ten opzichte van de rest van de wereld: de hoogwaardige maakindustrie, duurzame technologie en een sterke dienstensector. Met een eerlijke arbeidsmarkt in Europa. Waar bedrijven elkaar niet hoeven kapot te concurreren op de laagste loonkosten, maar juist door samenwerking verder komen. Uitgekiende kruisbestuiving tussen bedrijven en kennisinstellingen leidt tot betere resultaten dan blinde concurrentie. Dat model verdient navolging in de rest van ons continent.

Hoewel het stimuleren van ondernemerschap, werkgelegenheid en de inrichting van het arbeidsmarktbeleid bij uitstek verantwoordelijkheden van de lidstaten zijn, is er ook een rol voor de EU weggelegd. Door werkgelegenheid altijd centraal te stellen, door gericht te investeren in innovatie en ondernemerschap en door te kiezen voor samenwerking en een duurzame toekomst.

Werk centraal

Het terugdringen van de soms torenhoge (jeugd)werkloosheid in sommige Europese landen is onze meest urgente opdracht. Het streven naar een hoog niveau van werkgelegenheid, zoals dat ook in het Verdrag opgenomen is, moet daarom een centrale plek krijgen in het hele beleid van de EU. Een duidelijk voorbeeld waar dat nu onvoldoende het geval is, is de Europese Centrale Bank (ECB). Door het eenzijdige mandaat van de ECB op prijsstabiliteit, kan zij nu niet goed reageren op het probleem van grote werkloosheid in tijden dat het economisch minder gaat. Ook binnen de afspraken die voor de eurolanden gelden, moet meer ruimte komen zodat landen steviger kunnen inzetten op banenplannen (zie hoofdstuk 1).

- We willen het mandaat van de ECB uitbreiden met een werkgelegenheidsdoelstelling.

Bestrijden van jeugdwerkloosheid

In Spanje en Griekenland is inmiddels 1 op de 2 jongeren werkloos. Ook in Nederland is de jeugdwerkloosheid zorgwekkend toegenomen. In totaal zijn in de eurozone zo'n 20 miljoen mensen op zoek naar een baan, waaronder veel jongeren. De huidige omvang van de jeugdwerkloosheid heeft bovendien grote sociale en (geestelijke) gezondheidsrisico's. Vooral in het zuiden heeft men steeds minder vertrouwen in de democratie, omdat er geen perspectief op vooruitgang lijkt. Radicalisme ligt op de loer. Het risico op een verloren generatie is uitgegroeid tot een Europees probleem waarvoor een gecoördineerde aanpak is vereist.

*'De ECB moet naast inflatiebestrijding ook werkgelegenheid als doelstelling hebben, zoals de Fed dat heeft' –
PvdA Afdeling Geneve*

Dankzij een initiatief van de Europese sociaaldemocraten in 2013 wordt nu in heel Europa het Europese jeugdwerkgarantieplan uitgevoerd. In het plan staat dat lidstaten binnen vier maanden nadat een jongere (tot 25 jaar) werkloos is geworden of klaar is met onderwijs jongeren een baan, stage of leerplek moet aanbieden. Hiervoor wordt 6 miljard euro vanuit Europese fondsen bijgedragen. Maar er moet meer gebeuren.

- De PvdA vindt dat de deelnameleeftijd in het Jeugdwerkgarantieplan verhoogd moet worden van 25 naar 27 jaar. Juist in deze leeftijdscategorie is de werkloosheid erg hoog.
- De PvdA wil de bijdrage aan het jeugdwerkgarantieplan uit de Europese begroting substantieel verhogen. De PvdA wil ook dat meer fondsen van de Europese Investeringsbank specifiek en meetbaar worden verbonden aan het creëren van banen of leer-werkplekken voor jonge mensen.
- De PvdA wil een Europese vacaturebank zodat mismatches tussen vraag en aanbod verholpen kunnen worden. Een tekort aan bijvoorbeeld technisch geschoold personeel in het ene land kan verholpen worden door een overschot in het andere.
- Om de aanpak van jeugdwerkloosheid op de agenda te houden, pleiten wij voor een jaarlijkse Top van Europese regeringsleiders. In de tussentijd wisselen Europese landen hun beste voorbeelden van effectieve aanpak met elkaar uit, bijvoorbeeld om de aansluiting van (beroeps)onderwijs naar werk te verbeteren.

Investeren in ondernemers & innovatie

De belangrijkste financiële instrumenten die de EU tot haar beschikking heeft om de Europese economieën een impuls te geven zijn de Europese begroting en de Europese Investeringsbank (EIB).

De onderhandelingen over de nieuwe EU-begroting (2014-2020) zijn onlangs afgerond. Nog altijd gaat een groot deel van de begroting van bijna 1000 miljard euro naar 'oud beleid', zoals landbouwsubsidies en structuurfondsen. De PvdA vindt het een gemiste kans en meent dat dit geld veel gericht ingezet kan worden op zaken die economische groei en werkgelegenheid opleveren. Het gaat dan om onderzoek, innovatie, duurzaamheid en ondernemerschap. Ook zouden structuurfondsen alleen naar landen, regio's en mensen (bijvoorbeeld via voedselbanken) die ondersteuning vanuit Europa echt nodig hebben moeten gaan.

'Maak Europese onderzoekseenheden voor techniek, bio- en sociale wetenschappen die hoogwaardige werkgelegenheid doen creëren' –Paul Kapteyn

De eerste kans om de Europese begroting verder te moderniseren is in 2015 wanneer een tussentijdse evaluatie staat gepland. Het Nederlands voorzitterschap in 2016 biedt vervolgens de kans om uitgangspunten te formuleren voor de volgende ronde van

onderhandelingen over het meerjarig financieel kader die kort daarna zullen beginnen.

De EIB heeft als taak om met gerichte financiering projecten te financieren die de economische groei stimuleren. De EIB zou echter veel meer de motor moeten worden van (jong) ondernemerschap en het midden- en kleinbedrijf (MKB). De PvdA vindt dat de EIB meer risicobereidheid moet tonen bij het verschaffen van krediet aan ondernemers. Ervaring laat zien dat investeringen van de EIB een vliegwieleffect hebben. Met meer lef kan de EIB bijdragen aan veel extra banen. Daarbij zou de EIB zich vooral moeten richten op die landen en gebieden waar de kredietmarkt niet goed werkt en/of de werkloosheid groot is.

- De Europese begroting moet verder gemoderniseerd worden zodat fondsen beter ingezet worden op zaken die groei en banen opleveren. De 'budget review' in 2015 en het Nederlandse EU-voorzitterschap in 2016 bieden hiertoe mogelijkheden.
- De controle op de correcte besteding van Europese uitgaven wordt versterkt. Landen worden verplicht een lidstaatverklaring te overleggen met een verantwoording van bestede gelden. Bij fraude of onvoldoende verantwoording worden zij gekort op hun fondsen.
- Het kapitaal waarover de EIB kan beschikken wordt verdubbeld. Dankzij een *multiplier effect* kan met een relatief kleine publieke bijdrage een grote toename van investeringen gerealiseerd worden. De extra fondsen worden vooral ingezet in landen en regio's waar de (jeugd)werkloosheid hoog is.
- Daarnaast is het belangrijk dat ondernemers in Europa echt de mogelijkheid krijgen om te ondernemen. Overbodige Europese regelgeving pakken we aan. Wij vragen de Europese Commissie een „crowdsourcing project“ op te zetten: MKB'ers/ondernemers kunnen aangeven welke regels hen het meest in de weg zitten. Waar mogelijk worden regels aangepast. Waar dat niet kan, wordt uitgelegd waarom niet.
- De maakindustrie in Europa heeft weer toekomst als we deze kunnen richten op duurzame vernieuwing. De recycle-industrie, het gebruiken van oude producten om hoogwaardige nieuwe producten te maken, levert werk op, op alle niveau's.

'Een Europees industriebeleid nieuwe stijl, gericht op het stimuleren van een kringloopeconomie, kan leiden tot nieuwe Europese maakindustrie' – Herman van der Plas

Tegen uitbuiting, voor goed werk en eerlijke concurrentie

Het vrije verkeer van werknemers binnen de EU heeft voor veel mensen voordelen. Het is van belang voor onze economieën, vooral voor het segment van de hoogopgeleide beroepen waar zich contouren van een Europese arbeidsmarkt beginnen af te tekenen. Daar komt bij dat het vrije verkeer terecht wordt gezien als een van de pijlers van het Europese ideaal. Een pijler die ons veel waard is.

'In de EU zelfde arbeidsrechten en arbeidsplichten voor werknemers en voor werkgevers. EU arbeidsinspectie voor handhaving en hulp' – Bob van Schuylenburch

Maar tegelijkertijd mogen we onze ogen niet sluiten voor de schaduwzijden van het vrije verkeer van werknemers. De impact die plotselinge, omvangrijke arbeidsmigratie heeft op wijken in onze grote steden en in plattelandsgemeenten moet niet onderschat worden. Als we niet oppassen wordt het vrije verkeer een hebbedingetje van hoogopgeleide professionals, maar een last voor andere delen van de samenleving. Via ingenieuze constructies werken mensen uit vooral Midden- en Oost-Europa voor een appel en een ei in ons land, met alle gevolgen van dien. Gevolgen voor henzelf en gevolgen voor de Nederlandse arbeidsmarkt.

Terwijl Nederlandse werknemers de markt uitgeprijsd worden, worden hun collega's uit armere EU-landen soms uitgebuit door werkgevers. Nog te vaak krijgen werknemers te weinig betaald (soms zelfs minder dan het wettelijk minimumloon), moeten ze te lang werken en betalen ze te veel huur voor belabberde onderkomens. Niet alleen werknemers, maar ook goede en eerlijke werkgevers zijn hiervan de dupe: zij worden op oneigenlijke wijze beconcurrereerd door werkgevers die een loopje nemen met de regels en het fatsoen. Ter bescherming van werknemers en goede werkgevers moet aan deze *lose-lose situation* snel een einde komen.

- De diensten- en detacheringsrichtlijn passen we aan zodat gelijk werk voor gelijk loon geborgd wordt en werknemers altijd tegen de arbeidsvoorwaarden werken die in het gastland gelden.
- We pakken schijnconstructies omtrent zelfstandigen aan. We maken op Europees niveau afspraken over een definitie van wat zelfstandigen zijn. Het kan niet zo zijn dat werknemers door hun baas gedwongen worden 'zelfstandig' te worden en zo hun sociale rechten en bescherming verliezen.
- Waar Europese regels belemmeren dat er eisen worden gesteld aan de integratie en inburgering van werknemers uit andere lidstaten, zoals het leren van de lokale taal, pleiten we ervoor dat deze worden aangepast.
- Om regels beter te kunnen handhaven dient de arbeidsinspectie in Europees verband beter samen te werken en meer informatie uit te wisselen. Er komen bindende afspraken als het gaat om de intensiteit en kwaliteit van arbeidsinspecties in de lidstaten. Ook in Nederland moet op dat terrein nog een flinke slag gemaakt worden.
- Voor toekomstige toetreders tot de EU wordt het openstellen van de grenzen voor werknemers op een andere manier vorm gegeven dan de huidige (nogal willekeurige) maximale overgangstermijn van zeven jaar. Pas wanneer een lidstaat voldoet aan bovengenoemde regels, in staat is adequaat toezicht te houden en op basis van transparante informatie samen kan werken met instanties hier. In Nederland, geldt het vrij verkeer van werknemers. Dit kan betekenen dat de overgangstermijn soms korter, maar soms ook langer uitvalt dan de huidige regeling.

3. Samen sterker

Europese samenwerking levert op vele terreinen voordelen op voor Nederlanders. Door zaken gezamenlijk te organiseren en met elkaar aan te pakken kunnen we effectiever en efficiënter zijn en betere resultaten behalen, zodat iedereen profiteert. Zaken zoals het milieu, onze privacy of onze telefoonrekening stoppen niet bij de Nederlandse grens. De EU kan haar meerwaarde voor burgers in alle lidstaten bewijzen door op deze beleidsterreinen samen te werken. Want wanneer landen proberen om dingen op eigen houtje te regelen, blijven problemen liggen en ligt versnippering op de loer. De PvdA vindt het belangrijk dat Europese landen intensief samenwerken op de beleidsterreinen waar dat winst oplevert, zowel op Europese als bilaterale basis. Samen staan we sterker.

Veiligheid over grenzen heen

Criminaliteit trekt zich niets aan van landsgrenzen. De bestrijding van internationale criminaliteit en terrorisme is daarom alleen effectief als we samenwerken met andere landen. De strijd tegen zaken als mensenhandel, huwelijksdwang, drugscriminaliteit en financiële misdrijven vergen structureel gezamenlijk optreden. Dat geldt ook voor criminaliteit die zich concentreert in grensregio's. Binnen de samenwerking moet altijd genoeg ruimte zijn voor landen om hun eigen keuzes te maken bij de aanpak van problemen. De specifieke Nederlandse keuzes bij drugsbeleid zijn hiervan een voorbeeld.

Door het toegenomen gebruik van sociale media en door verhalen over cybercrime en datamining, zijn we ons steeds bewuster van het belang van onze privacy. Wat de PvdA betreft moeten de persoonsgegevens van burgers goed beschermd worden en zijn Europese afspraken daarbij onontbeerlijk. Ook bij de bestrijding van criminaliteit en terrorisme geldt dat dit alleen toegestaan kan zijn in combinatie met strikte wettelijke waarborging en voortdurende toetsing door de rechter.

- Eventuele obstakels die een effectieve samenwerking tussen lidstaten in de weg staan moeten worden weggenomen, waarbij de Europese instanties Europol en Eurojust het voortouw nemen.
- Naast de bestaande registers voor fraude en seksueel misbruik dient er ook een Europese databank voor andersoortige criminaliteit, zoals zakkenrollers, autodieven en andere rondtrekkende criminelen, in het leven te worden geroepen. Dit om ervoor te zorgen dat zij in de verschillende lidstaten niet als *first offenders* te boek komen te staan, maar als veelplegers.
- De EU zet zich maximaal in voor de bescherming van persoonsgegevens, zowel online als offline. Veiligheidsdiensten (van binnen of buiten de EU) mogen nooit inbreken op de privacy zonder strikte wettelijke waarborging en toetsing door de rechter.
- Nieuwe voorstellen voor handhaving van het intellectueel eigendom moeten worden getoetst op privacybescherming en informatievrijheid. Indien deze niet voldoende gewaarborgd blijken zal de PvdA, net als bij ACTA, niet instemmen.
- We blijven ons inzetten voor het wegnemen van juridische belemmeringen als gevolg van verschillende rechtstelsels voor burgers en bedrijven. Hierbij dient zorg te worden gedragen voor een zo hoog mogelijk niveau van rechtspraak binnen de EU, waarbij uiteraard de onafhankelijkheid en integriteit van rechters buiten kijf staat. Strafrechtelijk beleid, in het bijzonder gerelateerd aan

euthanasie, abortus en softdrugs, blijft uiteraard een nationale aangelegenheid.

Vrij verkeer en gezamenlijk asielbeleid

Het vrij verkeer van personen is een basisrecht binnen de EU en het vrij verkeer van goederen heeft gezorgd voor de economische ontwikkeling die we sinds de start van de Europese samenwerking meegemaakt hebben. Ondanks alle vooruitgang, zijn er echter nog steeds belemmeringen voor mensen die bijvoorbeeld aan één kant van de grens wonen en aan de andere kant werken. Voor deze grenswerkers en voor andere Europeanen die graag vrij rondreizen moet er beter samengewerkt worden, bijvoorbeeld ten aanzien van de mobiliteit van pensioenrechten en beter grensoverschrijdend openbaar vervoer.

Verdergaande samenwerking is ook nodig waar het de opvang en behandeling van asielzoekers betreft. Het voorkomen van mensensmokkel en van rampen zoals bij Lampedusa is een verantwoordelijkheid die we ons allen moeten aantrekken, aan welke kant van het continent we ook wonen.

- We streven naar één Europees asielbeleid. De toetsing van asielaanvragen wordt hetzelfde in alle lidstaten. Dit om te voorkomen dat vaak kwetsbare asielzoekers het slachtoffer worden van de willekeur van landen.
- De opvang van asielzoekers is een verantwoordelijkheid van alle lidstaten, niet alleen van de landen aan de buitengrenzen. Opvang moet daarom eerlijker verdeeld worden. We streven naar opvangvoorzieningen die voor asielzoekers in alle lidstaten op een gelijk (hoog) niveau liggen.
- In noodsituaties aan de buitengrens, zoals bij bootvluchtelingen, moet duidelijker worden wie verantwoordelijk is en altijd humane opvang worden geboden. Hulp aan mensen in nood mag nooit strafbaar zijn.
- Landen mogen toetreden tot het Verdrag van Schengen als er voldoende vooruitgang is geboekt met het bestrijden van georganiseerde misdaad, corruptie en als er een solide bewaking is van de buitengrenzen. Ook moet de rechterlijke macht voldoende onafhankelijk functioneren.
- Grensarbeiders die te maken hebben met complexe situaties, bijvoorbeeld rondom pensioenen, belastingen of verzekeringen, moeten kunnen rekenen op adequate hulp. Bij nieuwe nationale wetgeving moeten departementen nagaan of de nieuwe regels expliciete gevolgen hebben voor grensarbeiders.
- Het grensoverschrijdend openbaar vervoer moet beter, frequenter en goedkoper.

'Meer internationale samenwerking tussen politiekorpsen en een internationaal onderzoeksorgaan naar corruptie. Samen werken, samen leren' – Raymond Timmers

Ruime mogelijkheden, goed geïnformeerd en beschermd

Productieketens worden steeds grensoverschrijdender, prijsbepalingen steeds complexer en bedrijven steeds internationaler en digitaler. Hierdoor is het voor consumenten steeds moeilijker om zicht te hebben op hoe producten en prijzen tot stand komen. Om als Europese burgers te kunnen vergelijken en kiezen, is goede overzichtelijke informatie van groot belang. Bedrijven geven soms bewust geen

duidelijk inzicht in de prijzen en voorwaarden, en soms worden onnodige kosten in rekening gebracht. Een goed voorbeeld zijn de tarieven voor mobiele telefonie.

Ook voor patiënten en studenten vervagen de grenzen tussen lidstaten. Europese landen moeten samenwerken om te zorgen dat ook voor hen goede informatievoorziening voor handen is en belemmeringen worden weggenomen. Belangrijk is daarbij dat we ervoor zorgen dat overal in Europa kwaliteit gewaarborgd blijft, bijvoorbeeld door elkaar te informeren over misstanden in bepaalde sectoren.

- Bedrijven moeten, ook online, consumenten helder informeren over de herkomst van producten, prijzen, garanties en andere essentiële verkoopinformatie.
- De PvdA streeft naar één interne telefoonmarkt. De EU heeft geen binnengrenzen, en dat zou ook voor telefonie en internet moeten gelden. De verlaging van de roamingprijzen is een stap vooruit. Internationale beltarieven moeten transparanter worden gemaakt.
- Lidstaten moeten informatie over falende medische professionals verstrekken aan alle andere lidstaten. Een werkverbod kan op die manier effectief in de hele EU gelden. Nieuwe medische hulpmiddelen worden alleen toegestaan na een keuring op Europees niveau.
- Waar mogelijk breiden we de Europese uitwisselingsprogramma's Erasmus (voor studenten in het hoger onderwijs) en Leonardo da Vinci (voor studenten in het beroepsonderwijs) uit. We stimuleren Nederlandse studenten hieraan mee te doen. Ook willen we met meeneembare studiefinanciering hele studies in het buitenland mogelijk maken.
- Juist in tijden van economische crisis is het van belang dat we zorgvuldig aandacht besteden aan wederzijdse erkenning van diploma's en competenties, om ervoor te zorgen dat mensen overal in Europa aan het werk kunnen.

'Europese energiepolitiek: produceer waar het echt kan. Windmolens waar het waait, stuwmeer waar water is en geen zonnepanelen in de regen' – Menno Oosterhof

Kiezen voor duurzaamheid

Het is aan ons om de wereld op een goede manier achter te laten voor onze kinderen en kleinkinderen. Grote uitdagingen daarbij zijn klimaatverandering, schaarste van grondstoffen en het behouden van een leefbare wereld voor een almaar stijgend aantal mensen. Dit zijn bij uitstek thema's waar Europese samenwerking noodzakelijk en mogelijk is.

'Grensoverschrijdend openbaar vervoer: betere, snellere, meer frequente, goedkopere én nieuwe verbindingen over de grenzen in Europa heen' – Jonge Socialisten Limburg

We kiezen in Europa voor ongekennde ambitie als het gaat om verduurzaming van onze economie. We willen de motor worden van duurzame technologie in de wereld: dat zorgt voor een gezonde wereld voor onze kinderen en het zorgt voor werkgelegenheid.

- Wij willen in 2050 een CO2 emissie-vrije Europese economie. Al in 2030 moet er tenminste 40% minder CO2 worden uitgestoten (ten opzichte van 1990). Deze ambities halen we alleen als we Europees samenwerken. Europa kan als grootste economie van de wereld het verschil maken als we de kennis, kunde

en kracht bij burgers, in het bedrijfsleven en in de academische wereld bundelen om zo te komen tot de (technologie-) oplossingen voor een duurzame toekomst.

- Europa kan bijvoorbeeld veel sneller een duurzame energievoorziening realiseren als er echt wordt samengewerkt. Subsidieprogramma's verschillen teveel per land, elektriciteitsnetwerken zijn te weinig grensoverschrijdend. Terwijl de zon in het zuiden, de wind in het westen, de waterkracht in het midden en de duurzame biomassa in het noorden en oosten gezamenlijk Europa van schone energie kunnen voorzien. Hiervoor dienen stimuleringsprogramma's te worden geharmoniseerd en als *smartgrids* en grootschalige transnationale netwerken worden aangelegd. De EU moet haar

Een bodemprijs voor CO2-emissierechten die kolen zo duur maakt dat schone elektriciteit meer kans maakt. – Koen de Pater

ambities en samenwerking hier vergroten.

- Binnen de EU moet het doel zijn om zo min mogelijk 'nieuwe' grondstoffen te gebruiken en zoveel mogelijk gebruik te maken van grondstoffen uit producten die al in omloop zijn. Ook hier geldt dat samenwerking veel beter moet. Kennis over de samenstelling van producten wordt veel beter vastgelegd en gedeeld zodat recycling makkelijker wordt. Innovatieprogramma's worden gebundeld om technieken te ontwikkelen en in te zetten om afval optimaal om te werken tot hoogwaardige producten voor chemie, farmacie, bioverpakkingen, bioplastics, veevoer en biobrandstof. Er gaat zo min mogelijk afval de verbrandingsovens in. Deze recycle-industrie levert werk op.
- De prijs voor emissiecertificaten wordt weer zo hoog dat zwaar vervuilende bedrijven een echte financiële prikkel voelen om te investeren in schonere technologie in plaats van de eigen vervuiling af te kopen. Daartoe wordt het aantal certificaten verder beperkt.
- De Europese Unie maakt van het bestrijden van klimaatverandering en het helpen van landen bij klimaatproblemen een prioriteit, onder andere door het delen van (technologische) kennis rondom bodem, water, voedsel en energie. De EU houdt zich aan de internationale afspraken voor klimaatfinanciering.
- Het landbouwbeleid moet op de schop. Geen platte toeslag per hectare maar subsidie voor daadwerkelijk verduurzamen van de productie van gezond en veilig voedsel, en voor de zorg voor natuur en milieu. Voedsel wordt daar waar mogelijk lokaal geproduceerd om zo de boer een inkomen te kunnen geven en de leefbaarheid op het platteland te vergroten.
- Als we al subsidies geven, moet de nadruk liggen op extensieve groene, kleinschalige en innovatieve productie, met veel aandacht voor inpassing van landbouwactiviteiten in het milieu, de toekomstgerichte ontwikkeling van plattelandsgebieden en een verantwoorde dierhouderij die past bij de omgeving. Ook in Europees verband blijven we ons inzetten voor betere omstandigheden voor dieren in de veehouderij, in het bijzonder als het gaat om diertransport.
- Ons voedselsysteem is zeer complex geworden. Dat hebben we ook gezien aan recente incidenten met betrekking tot herkomst van voedsel. De PvdA maakt zich in Europa dan ook hard voor goede informatie uitwisseling tussen de lidstaten. Wij willen een centrale zwarte lijst van voedselproducenten en verwerkers die de fout in zijn gegaan om te voorkomen dat zij gemakkelijk elders in de unie hun praktijken voort kunnen zetten.

- Natuur houdt niet op aan de grens. Daarom is het van belang om het Europees natuur- en milieubeleid beter te integreren in het gemeenschappelijke landbouwbeleid en in te zetten op het behoud van biodiversiteit.
- De PvdA gelooft dat duurzame ambities niet van overheden alleen zijn; met een brede coalitie van burgers en bedrijven kunnen we veel succesvoller zijn in het werken aan een groene economie.

4. Voor een betere wereld

Ons Europa laat eensgezind en met zelfvertrouwen haar stem in de wereld horen. In die wereld liggen de kansen op economische groei, banen en de kansen op een betere, duurzame en vreedzame wereld. We kiezen voor een internationaal georiënteerde Europese Unie, waarin gezamenlijk beleid onze economische positie versterkt en een rechtvaardige wereldorde naderbij brengt. Een sterke stem van de EU in de wereld is niet alleen in ons eigen belang. Het maakt ook mogelijk de universele waarden die we in de EU nastreven, naar buiten toe uit te dragen.

Door de opkomende economieën is de relatieve machtspositie van de EU in de wereld aan erosie onderhevig. Als elk land voor zich in de wereld opereert, hebben we een minder sterke positie dan als we als Europees machtsblok zouden opereren. Juist in tijden van bezuinigingen, zoals op ontwikkelingssamenwerking en defensie, is samenwerking een must. Dat vraagt om een realistisch beleid, geworteld in onze idealen.

Goed werk en eerlijke handel

Mensen moeten kunnen rondkomen van een baan en veilig hun werk kunnen doen, waar ook ter wereld. Goed werk is topprioriteit voor de PvdA. Export en internationaal ondernemerschap, ook het midden- en kleinbedrijf, dragen bij aan groei en zorgen zo voor banen. Nederland profiteert hiervan bovengemiddeld, vanwege onze traditioneel sterke export en onze belangrijke mainports. Het effect van eerlijke handel op de wereldwijde armoedebestrijding mag niet onderschat worden. Sinds enige tijd woont meer dan de helft van de allerarmsten in de wereld, in opkomende economieën. Juist voor hen is eerlijke handel van groot belang.

- De PvdA zet de komende jaren vol in op het versterken van onze economie en het creëren van werk door het sluiten van handelsverdragen met opkomende economieën buiten de EU. Handel mag echter niet over de rugen van werknemers of ten koste van mensenrechten of leefomgeving gaan. Als daar vanuit ontwikkelingsoogpunt aanleiding toe is moeten bepaalde producten buiten het verdrag kunnen vallen en in de akkoorden worden duurzaamheids- en mensenrechtenclausules opgenomen.
- We zetten ons in voor meer transparantie van productieketens van Europese bedrijven en hun toeleveranciers om uitbuiting van werknemers, in het bijzonder van kinderen, milieuvervuiling en grondstofmisbruik uit te bannen. De PvdA hecht aan een scherpe en duidelijke jaarlijkse rapportageplicht voor grote Europese bedrijven. Er komt een centrale Europese OESO-toezichthouder die actief onderzoek doet naar misstanden en klachten behandelt. Bedrijven die over de schreef gaan, kunnen rekenen op sancties of worden uitgesloten van Europese subsidies.
- Producten die in illegaal bezet gebied worden gemaakt, zoals de Palestijnse Gebieden, dragen niet langer het label van het land verantwoordelijk voor de bezetting. Labels moeten laten zien in welk land een importproduct is gemaakt. Er komen strengere Europese exportcontroles op producten die ook voor

'Eisen stellen aan de arbeidsomstandigheden van de arbeiders die de producten maken die wij importeren en consumeren in de EU' –Mirthe Biemans

militaire doelen geschikt zijn en door regimes kunnen worden gebruikt bij mensenrechtenschendingen.

- De EU steunt de dialoog tussen producenten, vakbonden, overheden en maatschappelijke organisaties. Als vakbondsrechten in het geding zijn, oefent de EU politieke druk uit, bijvoorbeeld door te dreigen met het intrekken van handelspreferenties.
- De winning van sommige grondstoffen draagt bij aan conflicten en gaat gepaard met ernstige mensenrechtenschendingen. Hier moet een einde komen. De EU werkt aan een importverbod voor deze grondstoffen, ondersteunt certificering van grondstoffen en versterkt de lokale bevolking in relevante mijnbouwgebieden door steun aan onderwijs, gezondheidszorg en (vakbonds)organisaties.

Effectieve ontwikkelingssamenwerking

Armoedebestrijding is pas effectief als er tegelijkertijd ook gewerkt wordt aan andere zaken als eerlijke handel, vrede en duurzaamheid. Deze zijn immers onlosmakelijk met elkaar verbonden. Mensenrechten, een functionerende rechtsstaat en goed bestuur zijn daarbij ook van cruciaal belang. Alleen als de stem van de bevolking gehoord wordt en rechten gewaarborgd zijn, kan een rechtvaardige samenleving vorm

'Labelen van importproducten met het land van herkomst (bijvoorbeeld bezette gebieden Israël en Palestina) en importproducten moeten voldoen aan zekere standaarden en basismensenrechten' – Mirthe Biemans

krijgen. De 21e eeuw vraagt dus om een Europese Unie die eensgezind optreedt en als internationale netwerker investeert in creatieve oplossingen en nieuwe partners. Op alle

beleidsterreinen wordt er meer samenhang in beleid tot stand gebracht. Zo voorkomen we dat we met de ene hand geven, wat we met de andere hand wegnemen.

- De EU speelt een voortrekkersrol bij de vernieuwing van de Millennium Development Goals die aflopen in 2015. De nieuwe ontwikkelingagenda stuurt aan op duidelijke en meetbare doelstellingen, waarbij meer dan nu de koppeling gemaakt wordt met mensenrechten, mondiale milieu-uitdagingen en vrede en veiligheid.
- De EU kan nog meer het verschil maken door een coördinerende rol op zich te nemen, zodat geld beter wordt besteed, overlap wordt voorkomen en nationaal beleid en Europees beleid elkaar aanvullen en versterken. Op die manier is de toegevoegde waarde optimaal en wordt voorkomen dat de EU een 29e donor is naast de lidstaten.
- Binnen de EU blijft de inzet om tenminste 0,7% van het BNP te besteden aan ontwikkelingssamenwerking. Nieuwe methoden van financiering kunnen zijn: garantiestellingen en leningen gecombineerd met subsidies en giften van private donoren. Daarbij staan de belangen van ontwikkelingslanden en armoedebestrijding voorop. Door meer risicodragende financiering via de EIB worden nieuwe initiatieven van bedrijven en organisaties mogelijk gemaakt die bijdragen aan duurzame groei en werkgelegenheid in ontwikkelingslanden.
- Samenhang in beleid rondom handel, voedsel, klimaat, energie en water is essentieel. Zo mogen de voedselzekerheid en inkomenspositie van boeren in ontwikkelingslanden niet worden verstoord door het Europese landbouw- en biobrandstoffenbeleid.

- De EU blijft armoedebestrijding vooral richten op de armste landen en meest kwetsbare groepen zoals vrouwen, minderheden, gehandicapten en kinderen. In middeninkomenslanden die grote economische sprongen voorwaarts maken moeten overheden meer eigen verantwoordelijkheid nemen voor armoedebestrijding. Daar geeft de EU minder steun aan overheden en meer aan maatschappelijke organisaties om herverdeling van de nieuwe welvaart te stimuleren.

Vrede, veiligheid en mensenrechten

Een veilige leefomgeving is de basis van een menswaardig bestaan. Vrede en veiligheid hebben niet alleen te maken met gewapende conflicten, maar juist ook met vrede bewaren of bestendigen door ontwikkeling, goed bestuur en functionerende rechtsstaten. Respect voor mensenrechten, de rechtsstaat en democratie vormen het fundament van menselijke waardigheid, vrijheid en ontwikkeling en staan aan de basis van open, eerlijke en stabiele samenlevingen overal ter wereld. De EU profileert zich daarom in veiligheidsvraagstukken door het 3D-principe (*defence, development&diplomacy*) in de praktijk te brengen. Door samen op te trekken in de wereld kan meer invloed worden uitgeoefend dan de lidstaten alleen. Onze fundamentele waarden klinken daarom altijd door in het Europees buitenlands beleid.

- Een miljard mensen en een derde van de allerarmsten wonen in fragiele staten. Zwakke instituties, armoede en conflicten maken de bevolking in deze landen bijzonder kwetsbaar. Prioriteiten van de EU zijn hier: bescherming van burgers, bevordering van de rechtsstaat en conflictpreventie, met daarbij een grotere betrokkenheid van vrouwen.
- Om de effectiviteit in de VN te vergroten streeft de EU naar één zetel in de Veiligheidsraad en dringt ze aan op het inperken van het vetorecht. Naast samenwerking met de traditionele partners zoals VN, NAVO en OVSE, wordt meer verbinding gezocht met regionale partners zoals de Arabische Liga en de Afrikaanse Unie.
- Alle EU-verdragen met derde landen bevatten een mensenrechtenparagraaf, waarbij we ons nadrukkelijker inzetten voor erkenning en versterking van de rechten van kwetsbare groepen. Gaat het de verkeerde kant op, zoals in het geval van de anti-homowetgeving in Rusland, dan oefent de EU politieke druk uit. We steunen de opbouw van democratische instituties, maatschappelijke organisaties en politieke partijen in transitielanden.
- Verregaande samenwerking op defensiegebied moet leiden tot een logische taakverdeling en specialisatie van landen in taken waar ze goed in zijn. Dit krijgt vorm door zowel een *bottom up* (samenwerking in regionale clusters) als een *top down* (Europese coördinatie om de strategische capaciteit van de lidstaten en Europa als geheel te bewaken) benadering.
- De EU krijgt een permanent beschikbare civiel-militaire troepenmacht met een goed uitgerust hoofdkwartier in Brussel om snel en efficiënt operaties te plannen en uit te voeren. Militair ingrijpen kan alleen plaatsvinden met een adequate internationale rechtsgrondslag.
- De EU zet zich actief in voor de wereldwijde uitbanning van kernwapens, chemische wapens, clustermunities en landmijnen en neemt een voortrekkersrol in om nieuwe bedreigingen, zoals digitale oorlogsvoering en biologische wapens, te bestrijden. De EU dringt aan op onderhandelingen over een wereldwijd verbod op kernwapens.

- De PvdA vindt dat mensenrechten voorop moeten staan. Landen in de Europese Unie zouden moeten afzien van het steunen of tolereren van autoritaire regimes onder het mom van de stabiliteit in de betreffende regio. Ook moet Nederland aan dergelijke regimes en aan corrupte regeringen geen overtollig defensiematerieel verkopen.

Nabuurschap en uitbreiding

De uitbreiding van de Europese Unie is van belang voor de welvaart, stabiliteit en vrede op ons continent, maar kent haar grenzen. Goede relaties met buurlanden zijn minstens zo belangrijk voor de veiligheid, energiezekerheid en economische groei in de Europese Unie. Zeker nu de instabiliteit aan de randen van Europa toeneemt en de Verenigde Staten haar aandacht lijken te verleggen naar Azië moet de EU meer dan ooit, nu haar verantwoordelijkheid nemen en zich inzetten voor democratische, vreedzame en economisch sterke samenlevingen in de nabuurschap.

- Afspraken over toekomstige toetredingsperspectieven voor de landen op de Westelijke Balkan, Turkije en IJsland worden nagekomen. Verplichtingen met andere landen worden voorlopig niet aangegaan. De les van het verleden is dat er strenger moet worden toegezien op naleving van de toetredingscriteria. Een goed functionerende rechtsstaat is een harde voorwaarde.
- De grootste brandhaard in de wereld is gesitueerd aan de rand van Europa: Syrië. Ondanks de verdeeldheid is alles erop gericht de oppositie te verenigen, humanitaire hulp voor vluchtelingen te garanderen en een diplomatieke oplossing naderbij te brengen.
- Ook het conflict tussen Israël en Palestina, waar een twee-statenoplossing het streven blijft, vraagt speciale aandacht. De EU zal alle mogelijke middelen, variërend van diplomatie en hulp tot politieke druk, gebruiken om het hervatte vredesproces te ondersteunen.
- De EU steunt hervormingsgezinde bewegingen en (onder voorwaarden) ook regeringen in de Arabische regio om democratische instellingen op te bouwen en de roep om democratie, rechtstaat en een menswaardig bestaan waar te kunnen maken.
- Verdieping van de handels- en politieke relatie met de landen in Oost-Europa en de Kaukasus, blijft een ambitie. Ook hier blijft *rule of law* een speerpunt. Gezien de Russische machtspolitiek in de regio zal de EU zal hier de komende tijd steviger en strategischer moeten opereren.

'Verdieping handels- en politieke relatie met de landen van het GOS als speerpunt in buitenlands beleid EU' – Walter Pfeil

'Bezinning op verdere uitbreiding' – Canvas

5. Wij zijn Europa

Ons Europa is een Europa dat werkt. Een Europa waarin de lidstaten, door samen te werken, sterker staan dan in hun eentje. Een Europa waarin vrijheid en rechtvaardigheid meer dan woorden op papier zijn, maar het fundament van onze gemeenschap. Dat Europa is de afgelopen decennia deels gerealiseerd, maar we zijn er nog niet.

Terwijl de EU zowel in oppervlakte als qua bevoegdheden is gegroeid, hebben veel Nederlanders het gevoel dat “hun” Europa steeds verder van hen weg is komen te staan. Ze vrezen de grip te verliezen op wat in Brussel wordt besloten of hebben het vertrouwen in de Europese samenwerking zelfs helemaal verloren. Discussies over hervulbare flesjes olijfolie in restaurants vervreemden zelfs de grootste voorstanders van Europa van de EU. Het draagvlak voor het Europese project kan alleen hersteld worden als deze kritiek gehoord wordt en serieus genomen wordt.

De PvdA gelooft in een toekomst van Nederland in Europa. Vanuit de gedachte dat het de landen zelf zijn die bepalen hoe succesvol de Europese samenwerking nu is en in de toekomst zal zijn. De landen – regeringen en parlementen – spreken ook samen af wat we Europees of juist nationaal willen regelen. De crisis en het crisisbeleid van de laatste jaren hebben aangetoond dat de huidige inrichting van de Europese Unie haar beperkingen kent. We willen graag andere accenten zetten waar het de aard en de doelstellingen van de EU betreft: socialer, eerlijker, democratischer, efficiënter, effectiever en duurzamer. Om deze transformatie van ons Europa te bewerkstelligen is een verdragswijziging nodig.

Onze waardengemeenschap

De Europese landen delen een rijke gemeenschappelijk geschiedenis. Tegelijk laten de landen, hun steden en dorpen in bijvoorbeeld hun architectuur, kunst en landschapsinrichting grote diversiteit zien. Die culturele rijkdom maakt Europa uniek en bijzonder, een continent om van te genieten en van elkaar te leren. Wat Europa extra bijzonder maakt is dat het ondanks deze

'De Europese commissie moet sancties op niet-naleving van fundamentele rechten in lidstaten kunnen toepassen. Niet zo slap als bij Hongarije!' – Ries Kamphof

culturele verschillen een gemeenschap van gedeelde waarden is. Dat maakt het ons Europa. Ons Europa waarin na een eeuw met wereld- en koude oorlogen nu vreedzaam wordt samengewerkt. In die waardengemeenschap staat centraal dat iedereen vrij is, gelijke kansen heeft en dat we onderling solidair zijn. Solidair, niet alleen binnen onze grenzen, maar ook internationaal.

De laatste tijd staat die waardengemeenschap in onder druk. Zo zijn er in sommige lidstaten problemen met de persvrijheid, corruptieschandalen of wordt er gezaagd aan de fundamentele rechten van de rechtsstaat. In een gemeenschap spreek je elkaar hierop aan. Ons Europa is in staat om deze problemen te bestrijden. De fundamentele vrijheden waarvoor de Europese Unie ooit is opgericht worden zo ook in de toekomst gewaarborgd.

- Het blijkt moeilijk om elkaar aan te spreken op het niet naleven van mensenrechten, democratische principes en rechtsstatelijkheid. Daarom komt

er een robuust instrument om de rechtsstatelijkheid te bevorderen. Monitoring vindt plaats op basis van een aantal duidelijk meetbare criteria. Het instrumentarium om landen aan te sporen of te straffen wordt uitgebreid.

- In aanvulling op bovenstaand punt moeten we beter gebruik maken van onze mogelijkheden om lidstaten aan te spreken op de wijze waarop zij afspraken over gelijke behandeling naleven, bijvoorbeeld op het gebied van (stateloze) minderheden, zoals Roma en Sinti en discriminatie op basis van seksuele voorkeur (LHBT). We zetten ons in voor erkenning van LHBT-partnerschappen en huwelijken in heel Europa. We spreken met elkaar af dat de loonkloof tussen mannen en vrouwen in elke lidstaat wordt verminderd met 2% per jaar.
- Een Europees Parlement dat voor slechts een derde uit vrouwen bestaat mist democratische legitimiteit. Het is tijd voor een duidelijke keuze voor diversiteit in heel Europa. Niet top-down 'omdat het moet van Brussel', maar in dialoog met overheden, bedrijfsleven en academische sector omdat het werkt.

Verbeter de samenwerking tussen Europees Parlement en Tweede Kamer. Breng Europa naar de Tweede Kamer, maar zeker ook omgekeerd!' – Dorette Corbey

Mee met de tijd

Om met elkaar verder te kunnen dienen Europese instellingen de rol(len) die ze toegewezen hebben gekregen ook daadwerkelijk uit te voeren, uiteraard met inachtneming van en respect voor de geldende regels. Met alle voorgaande hoofdstukken en de daarin genoemde punten in het achterhoofd zijn wij van mening dat de vorm en architectuur van onze instellingen niet meer van deze tijd zijn.

- De Europese Commissie moet slagvaardiger en dus drastisch worden afgeslankt: ten minste de helft kleiner. Tot die halvering gerealiseerd is, maken we een onderscheid tussen 10 'senior-commissarissen', die verantwoordelijk zijn voor de belangrijkste beleidsterreinen en nieuwe voorstellen kunnen doen, en de overige commissarissen die zich concentreren op de uitvoering van beleid.
- Bestaande organen en agentschappen worden onder de loep genomen, samengevoegd, hervormd of afgeschaft.
- Om transparantie te bevorderen stellen wij een verplichte jaarlijkse registratie en monitoring van alle lobbyisten van het Europees Parlement, de Europese Commissie en de Europese Raad voor. Ook het openbaar en online toegankelijk maken van vergaderstukken en stemmingen draagt hieraan bij. Het enquêterecht van het Europees Parlement wordt versterkt.
- Het Europees Parlement kent nu twee vergaderplekken: Brussel en Straatsburg. Dat vinden wij niet efficiënt, zonde van het geld en niet bevorderlijk voor het milieu. Wij pleiten voor één vergaderplek van het Europees Parlement waarover de leden zelf kunnen stemmen.
- De vaste dagvergoeding voor Europarlementariërs schaffen we af om misbruik te voorkomen. Ook pleiten we voor een Europese Balkenendenorm voor de publieke sector en Europese instellingen. Salarissen van Europese ambtenaren lopen uit de pas met nationale ambtenaren, daarom pleiten wij voor loonmatiging van EU-ambtenaren.
- Er komt ruimte voor nieuwe gezichten, desnoods door (tijdelijke) quota en affirmative action, onder andere om de diversiteit in benoemingscommissies te

garanderen. Om de doorstroom van frisse gezichten en nieuw talent te garanderen, pleiten we bovendien voor een maximumtermijn van maximaal 10 jaar voor Europarlementariërs en Eurocommissarissen.

Onze stem in Europa

Laten we de huidige crisis gebruiken om samen met elkaar, met de geleerde lessen in het achterhoofd, Europa weer op de rails te krijgen en het verloren vertrouwen terug te winnen. Democratie betekent dat je stem gehoord wordt, dat politiek debat en informatie toegankelijk zijn voor iedereen en dat de verkiezingen meer dan nu ergens over gaan. De oplossingen hiervoor liggen niet alleen in Europa: ook onze nationale politici hebben hier een belangrijke rol in te vervullen.

'Meerjarenbegroting EU moet door elk Europees Parlement kunnen worden vastgesteld. Besluitvorming hierover om de vijf en niet om de zeven jaar' –Maruschka Gijsbertha

- Om het politieke debat over Europa dichterbij huis te halen wordt de afstemming tussen nationale en Europese parlementariërs versterkt. Vertegenwoordigers van de nationale parlementen kunnen in zogenaamde 'subsidiariteitscommissies' besluiten dat de Europese Commissie voorgestelde wetgeving in moet trekken of moet verbeteren. Bij een verdragswijziging worden de mogelijkheden voor de introductie van (een vorm van) een dubbelmandaat onderzocht.
- De politieke groep die bij de verkiezingen het grootste wordt in het Europees Parlement levert de voorzitter van de Europese Commissie. De Europese sociaal-democraten zullen hiervoor tijdig een gezamenlijke kandidaat nomineren.
- De begrotingscyclus wordt aangepast aan de verkiezingscyclus, zodat de meerjarenbegroting van de EU door het nieuw gekozen Europees Parlement wordt vastgesteld en de begroting daarmee inzet kan worden bij de verkiezingen.
- Tijdens de komende Europese parlamentsperiode wordt het initiatief genomen tot een verdragswijziging. De beginselen en ideeën in dit verkiezingsprogramma zijn daarbij voor ons leidend. Een verdragsherziening kan aan de bevolking worden voorgelegd in een referendum. De nieuwe initiatiefwet, die mede tot stand is gekomen door de PvdA, maakt dit mogelijk.

'Introduceer een dubbelmandaat: parlementariërs die parttime in de Tweede Kamer, parttime in het Europees Parlement zitten' –Ries Kamphof

Verantwoording

Ter voorbereiding op het schrijven van dit verkiezingsprogramma zijn er tientallen debatten georganiseerd door afdelingen binnen de PvdA waarbij leden en niet-leden hun wensen, dromen en ambities voor Europa aan de verkiezingsprogrammacommissie mee konden geven. Ook is er gesproken met talloze maatschappelijke organisaties.

Daarnaast kon iedereen via www.watwilijijmeteuropa.nl zijn of haar ideeën over de toekomst van de Europese Unie aandragen. In een paar weken tijd dienden honderden mensen hun ideeën en plannen over Europa in. Van meer politieke integratie tot het in staatshanden houden van waterbedrijven. En van meer burgerinspraak tot een gemeenschappelijk asielbeleid. Talloze onderwerpen werden genoemd. Na de indienperiode konden mensen stemmen op hun favoriete idee. Daar zijn tien winnaars uit tevoorschijn gekomen.

In juni stonden de ideeën van de winnaars en de andere aangedragen ideeën centraal op een grote conferentie alwaar de discussie gevoerd werden met Kamerleden en leden van de verkiezingsprogrammacommissie.

In dit programma zijn zoveel mogelijk van de ingediende ideeën opgenomen. Door het programma heen vind je her en der ingediende ideeën in tekstblokjes naast het onderwerp waar ze over gaan. Voor zover bekend staan hier ook de namen van de indieners. In sommige gevallen staan hier ook ideeën die aangedragen zijn tijdens zogeheten 'canvasacties' (buurtenquêtes). De teksten in de tekstblokjes zijn dan ook voor rekening van de indiener van het idee.

